

6. Сманцер А.П. Преимущество обучения в системе “средняя школа – вуз” / А.П. Сманцер // Педагогика. – 1994. – №4. – С.18-24.
7. Соловйов Ю. Наступність між ланками освіти: реалії та перспективи [Електронний ресурс] / Ю. Соловйов, О. Чернишов / “Директор школи. Україна” // Видавництво плеяди. Журнал “Відкритий урок: розробки, технології, досвід” – режим доступу до журн. <http://www.pld.org.ua/index.php?go=Pages&in=1058>
8. Яшанов С.М. Формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій: дис. кандидата пед. наук: спец. 13.00.09 / С.М. Яшанов. – К., 2003. – 185 с.

In the article the essence of the problem of continuity of preschool and primary education, peculiarities of training teachers of junior classes to ensure the continuity of the education of children of preschool and junior school age are described. Dialectics of continuity and further development of progressive and rational that was achieved at the previous stages of development have been maintained. Preparation of elementary school teachers to ensure the continuity of the education of children of preschool and junior school age is the process of promoting personal development of children, in particular their physical, mental and social development as components in the family, the preschool and school life with the purpose of formation of social competence, realization of internal potential and ensure an easy transition to a school life.

The problem of continuity between the stages of education has become urgent nowadays. Preschool education, primary education and secondary education have been introduced into the content of each educational sphere. The problem of continuity in the process of education is very complicated because of the lack of the unity of the approaches. The continuity in the process of education depending on the scientific views of the educators is considered as a normative didactic function, as a rule of pedagogical development process and as a general didactic principle.

Key words: continuity, teacher, primary school, educational activities.

УДК 378.147:37.011.3 – 051:373.2

Олійник Олена

Oliinuk Olena

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

METHODOLOGICAL TOOLS OF IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF PRESCHOOL EDUCATION TEACHERS BY MEANS OF THEATRICAL GAMES

Стаття присвячена проблемі підвищення професійної компетентності педагогів. Розкрито специфіку методичного інструментарію щодо професійного становлення вихователя засобами використання інтерактивних форм роботи. В центрі уваги автора вагоме місце займає роль театральної майстерності, ігромайстерності педагога дошкільного закладу.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна мобільність, педагогічна майстерність, ігромайстерність, системний підхід, методичний супровід, інтерактивні форми роботи.

Професійна діяльність сучасного педагога дошкільного закладу в умовах модернізації вітчизняної освіти ускладнюється і наповнюється новим змістом. Становлення та реформування сучасної освітньої системи вимагає радикального переосмислення традиційних

підходів до професійної підготовки вихователя дошкільного навчального закладу. Зростання ролі і місця дошкільної освіти в суспільстві орієнтує методичну службу на провідні тенденції підвищення професійної майстерності педагогів-дошкільників. Методичний супровід освітнього процесу покликаний актуалізувати творчий потенціал кожного педагога, активізуючи всі засоби розвитку та саморозвитку професійного рівня кожного педагога. Питанню професійної підготовки кадрів для системи дошкільної освіти присвячені дослідження Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богінч, Н. Гавриш, Л. Загородньої, Ю. Косенко, І. Луценко, Л. Машкіної, Т. Поніманської, М. Шутя, де автори розкривають змістовні, методичні й технологічні аспекти підготовки фахівців за спеціальністю “Дошкільне виховання”. Проблему становлення професійної педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу досліджували Л. Загородня, Г. Люблінська, С. Кулачківська, С. Тітаренко [5, с. 128].

Поняття професійна “компетентність” суміжні з поняттям “педагогічна майстерність”, “кваліфікація”, “професіоналізм”. Аналіз різних наукових тверджень дозволив нам визначити професійну компетентність педагогів як інтегровану характеристику, що включає когнітивний, діяльнісний та професійно-особистісний компоненти, визначає готовність та здатність педагога виконувати в безпосередній діяльності професійно-педагогічні функції.

Аналіз сучасних науково-теоретичних досліджень науковців Богінч О., Макрідіної Л., Манчуленко Л., Приходько О., Слободян О. дає змогу стверджувати зацікавленість вчених питанням творчого професійного розвитку педагога. У дослідженні Макрідіної Л. зроблено спробу визначити і сформулювати нові якості професійно-особистісного блоку: творчу спрямованість та творчі здібності – здатність мислити оригінально, нешаблонно, критично; ініціативність; здібність до творчої уяви, фантазії, здатність винаходити щось нове; потяг до самореалізації. Дослідженнями науковців визначено спрямованість та зміст фахової підготовки педагога, і серед професійних вимог до педагогічних якостей неодноразово згадано професійну мобільність, педагогічну майстерність та ігромайстерність, як креативний, творчий розвиток особистості [1, с. 16].

У процесі професійної підготовки освітня система покликана виконувати завдання формування мобільності, творчих якостей педагога та розкриття його особистості. Важливо стимулювати педагогів, виявляти бажання до створення передумов для розкриття їхніх творчих та професійних можливостей.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні та чинні освітні програми розвитку дитини дошкільного віку, зорієнтовані на педагога, якому притаманні висока особистісна та професійна культура, творчий потенціал, смілива педагогічна позиція; який проявляє творчість та винахідництво, ініціативу, здатний варіювати та видозмінювати, вдосконалювати на користь розвитку дитини [3, с. 12].

Необхідним стає постійне удосконалення змісту та форм навчання педагогів, їх готовність до конкурентоспроможності, оскільки постійно зростають вимоги до професійної компетентності, якості та ефективності роботи вихователів. Усе це гостро актуалізує проблему контекстно-професійної підготовки фахівців дошкільної освіти, розвитку їхньої мобільності та індивідуальних особистісно-професійних якостей, формування внутрішньої професійної культури та творчої майстерності. Реалізація мобільності в професійній діяльності залежить від сформованості у педагога низки якостей, серед яких важливе професійне значення має творчість, педагогічна майстерність та ігромайстерність у роботі з дітьми дошкільного віку [2, с. 12].

З огляду на зазначене, метою статті є окреслення контекстуально-професійного змісту підготовки педагогів дошкільного закладу та шляхи формування їх професійної компетентності. Спроба аналізу реалізації педагогічного аспекту театралізованої майстерності та режисерських умінь вихователя, як ефективного чинника педагогічного впливу на особистість дитини дошкільного віку, розкрити творчі здібності педагога-ігромайстра засобами професійного методичного супроводу та застосування інтерактивних форм роботи в освітньо-виховному процесі дошкільного закладу.

Визначаючи спектр професійно значимих якостей педагога дошкільного закладу, за основу було взято дослідження І.А. Зімньої. До спектру якостей педагога, який працює з дітьми дошкільного віку відносимо врівноваженість, велику мобільність, помірну екстравертність, стеничність емоцій, творчу діяльність. З-поміж зазначених професійних якостей виокремимо високий рівень уяви, фантазії та творчості. З одного боку, педагогічна діяльність – творчий процес в якому розвивається творчий потенціал педагога. З іншого, саме творчий педагог зуміє виховати любов до творчості, розкрити творчий потенціал та розвинути творчі здібності у дітей дошкільного віку [6, с. 61].

Значне місце в професійній майстерності вихователя дошкільного закладу посідає саме творча діяльність, імпровізація, вміння зацікавити дитину, активізувати її пізнавальні процеси та сприяти творчій діяльності малюка. Безперечно вихователь, відіграє важливу роль у становленні дитячої особистості, творчої та неповторної. Недарма в практиці роботи, часто можемо чути вислів: “у творчого вихователя – творчі діти”. Характерні ознаки такого педагога: яскраво виражений інтерес дорослих до ігор дітей; здатність до “ігрової позиції” у взаємодії з вихованцями; широка опора при керівництві театральнo-ігровою діяльністю на мотивацію дітей до гри, надання переваги опосередкованим методам взаємодії, схильність до жарту, здатність “заразити” своїм оптимізмом передусім дітей; чуйність до настрою дітей, їх реакцій на ігрові дії; емпатія; високий рівень соціально-психологічної спостережливості; опора при оцінюванні перш за все на поведінку дитини, успіхи дитини в ігровій діяльності [8, с. 43].

Вважаємо, що у дошкільному закладі доцільно використовувати в практиці систему детального ознайомлення педагогів з засобами театрального мистецтва та педагогічним потенціалом ігромайстерності. Адже процес формування творчих умінь дошкільників багато в чому залежить від спрямованості педагогів на застосування в освітньому процесі засобів театральної діяльності, практичних занять для вдосконалення власних акторських та режисерських умінь. Розглянемо поняття театральної творчості як педагогічного інструмента фахівця дошкільної справи. Ідея про необхідність володіння педагогом засобами театрального мистецтва була висловлена видатним українським режисером Олександром Соломарським, який зазначав: “Вміле використання мистецтва режисера педагогами та батьками має першорядне значення... Отже, першим пунктом у програмі естетичного виховання дітей я б означив питання, що умовно називається виховання вихователів”. За умови вмілого використання принципів театральної педагогіки педагогічне мистецтво вдосконалюватиметься.

Аналіз публікацій свідчить про те, що проблема використання театралізованої діяльності як повноцінного та ефективного засобу педагогічного впливу на розвиток особистості дитини усвідомлюється педагогами та психологами минулого та сучасності. Зокрема, Л. Артемова, Р. Жуковська, О. Кононко, О. Козлюк, І. Луценко, Л. Макаренко, Д. Менждерицька, Г. Михайлова, Г. Марчук, С. Русова, М. Шуть, Л. Загородня, С. Тітаренко у своїх дослідженнях на перше місце висували проблему педагогічної цінності театралізованої діяльності, різні аспекти значення театру у вихованні дитини [4, с. 234].

Саме тому домінантою в освітньо-виховному процесі дошкільного закладу вважаємо педагогічно доцільну організацію театралізованої діяльності, оптимальний добір ефективних, цікавих, сучасних методів виховного впливу у формуванні емоційної культури дитини. Необхідно наголосити, що ефективній та професійній організації даного виду роботи будуть сприяти спеціально створені умови підвищення якості дошкільної освіти, які сприятимуть успішній творчій самореалізації кожного педагога. Слід зазначити, що з-поміж спеціально створених педагогічних умов, вагоме місце займає практична спрямованість методичного супроводу формування професійної компетентності педагога [9, с. 23].

Професійне становлення вихователя відбувається, головним чином, у процесі роботи в дошкільному навчальному закладі. Розвиток мобільності педагогів у процесі професійної підготовки неможливий без переосмислення традиційних форм організації навчального-виховного процесу. На наш погляд, значні можливості у досягненні цієї мети належать інтерактивному навчанню, яке передбачає, перш за все, навчання діалогу, в ході якого досвід кожного є основним

базисом пізнання, відбувається активна взаємодія учасників освітнього процесу з метою взаєморозуміння та спільного розв'язання педагогічних завдань. Тому інструментом підвищення професійного рівня педагога є безпосередня участь у різних методичних заходах, які сприяють творчому самовизначенню, спрямованості педагога-дошкільника на самовдосконалення.

Багаторічний досвід методичної роботи свідчить, що використання активних інтерактивних форм, методів та технологій роботи – важлива умова результативної підготовки педагогів до організації освітньо-виховної роботи. Практика роботи з вихователями переконує, що впровадження інтерактивних форм сприяє підвищенню професійного зростання, активності, творчості, розвитку комунікативних навичок педагогів. Доцільність використання інтерактивних форм у методичній роботі з вихователями незаперечна, оскільки під час інтерактивної взаємодії відбувається не тільки накопичення знань, а також формується механізм самореалізації вихователя. Інтерактивні форми методичної роботи – це, перш за все, навчання діалогу, в ході якого досвід кожного є основним базисом пізнання, відбувається активна взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння та спільного розв'язання педагогічних завдань [7, с. 21].

Розглянемо процес реалізації формування професійних якостей педагога у форматі ігромайстерності на прикладі методичної форми роботи – авторської майстерні “Колорит театрального мистецтва”, пріоритетним напрямом якої є застосування інтерактивних форм роботи з педагогами.

Інтерактивні технології дозволяють стимулювати процеси набуття професійної компетентності вихователів, санкціонують стабільне професійне зростання особистості, допомагають педагогам усвідомлювати свої професійні можливості й свою професійну цінність.

Метою авторської майстерні “Колорит театрального мистецтва” є забезпечення теоретико-практичної підготовки, вдосконалення професійних знань педагогів з питання організації театральної-ігрової діяльності у дошкільному навчальному закладі, стимулювання та активізація творчого потенціалу, розвиток театральної-акторської творчості, професійної майстерності, усвідомлення важливості та необхідності використання акторських і режисерських навичок педагогів в освітньо-виховному процесі.

Основні шляхи та засоби становлення професійної компетентності педагогів реалізуються в театральній-ігровій динаміці через реалізацію таких завдань:

- забезпечення науково-теоретичної, методичної та практичної допомоги педагогів щодо організації та керівництва театралізованою діяльністю дітей у дошкільному навчальному закладі;
- удосконалення професійних знань з питання організації театральної-ігрової діяльності у дошкільному навчальному закладі засобами інтерактивних форм роботи;
- стимулювання та активізація саморозкриття кожного учасника, формування творчих якостей педагогів у взаємодії з вихованцями;
- розвиток самоаналізу, театральної-акторської творчості, способів комунікації, емоційно-чуттєвої сфери, емоційної культури, артистизму та професійної майстерності;
- сприяння активній культурно-просвітницькій діяльності, ініціативній творчій синхронізованій роботі педагогів, координації взаємодії спеціалістів (вихователя, музичного керівника, хореографа, практичного психолога, логопеда) закладу з питання театральної-ігрової діяльності дітей дошкільного віку;
- розкриття особливостей специфіки театрального мистецтва, педагогічний аналіз передумов успішної організації театрального простору, зокрема театральної-ігрової середовища дітей у дошкільному закладі [10, с. 117].

Особливістю роботи авторської майстерні є структуровані за сталими блоками (інтерактивні та дистанційні) заняття:

- інформаційний блок “Колорит театрального мистецтва”;
- корисні електронні ресурси “Театр.com.ua”;
- презентаційний блок “Форум театральних ідей”;

– педагогічний практикум “Акторська майстерня”.

Результатом роботи інформаційного блоку “Колорит театрального мистецтва” стало накопичення інформаційних матеріалів: експрес-повідомлення “Формування творчої особистості дошкільника у театралізованій діяльності”, міні-лекторії “Організація театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі”, “Вихователь – завжди високопрофесійний актор”, “Професійне налаштування дитини на виступ”; тести “Чи є у Вас артистичні здібності?”, “Ваш творчий потенціал”, “Ваша особистість” тощо.

Важливим є поєднання та доповнення сучасної педагогічної діяльності оптимальним використанням мультимедіа ресурсів, які в жодному випадку не замінюють живого спілкування вихователя з дітьми. Основна ідея використання мультимедіа ресурсів полягає у гармонійному поєднанні сучасних технологій з традиційними засобами розвитку дитини. В процесі роботи авторської майстерні-блок “Корисні електронні ресурси “Театр.com.ua” поповнено мультимедійними посібниками “Віртуальна екскурсія у театр”, “Театральні професії”, “Театральні ребуси”, короткометражними мультфільмами “Лунтик”, серії: “Роль”, “Спектакль”, “Конкурс читців”, які стануть у нагоді під час ознайомлення малюків з театральною термінологією та особливостями акторської діяльності.

Здійснюючи інтеграцію мультимедіа ресурсів у педагогічний процес необхідно враховувати такі **педагогічні умови**: орієнтованість у використанні мультимедіа ресурсів на розширення пізнавального та естетичного “кругозору” дітей, забезпечення активного пізнання та творчого віддзеркалення дітьми навколишнього світу [5, с. 17].

У процесі творчої взаємодії учасників авторської майстерні презентаційний блок “Форум театральних ідей” поповнено текою дидактичних ігор по ознайомленню дітей із театральним мистецтвом та світом емоцій, створено професійний записник “Щоденник театральної студії”, зібрано ідеї нетрадиційних видів театральних ляльок “Театр своїми руками” тощо.

Методичними надбаннями по вдосконаленню акторської майстерності педагогів та вихованців стали інтерактивні форми роботи, які поповнили блок “Педагогічний практикум “Акторська майстерня”. Серед методичних форм: майстер-класи: “Жива казка” (вузликові ляльки), уроки майстерності ляльководи “Секрети ляльки-маріонетки”, “Веселий та сумний Петрушка!”, майстер-клас проведення психогімнастики та рефлексії “Театр”; психологічні міні-тренінги “Вчимося створювати образ”, “Як налаштувати сором’язливу дитину на виступ”; ігрові ключі – вправи з мистецтва декламації, основ сценічного руху, театральної режисури “Секрети акторської майстерності”; тренінги: “Долаємо сценічний бар’єр”, “Професійна режисура”, “Творчо самореалізуємося!”, інтерактивні семінари-практикуми; театральний квест “Театр одного актора”, ігри на досвіді: “Театр масок”, “Мій настрій”, “Подарунок для всіх”, “Країна розуміння”; веб-квест “Театр своїми руками”; конкурси на краще заняття: “Театральна скриня” тощо.

Отже, в процесі контекстно-професійної підготовки необхідно цілеспрямовано розвивати професійну мобільність педагога та формувати особливий елемент творчої майстерності – ігромайстерність.

Маємо підстави для висновку, що представлена авторська майстерня “Колорит театального мистецтва” дозволяє визначити механізми та умови організації процесу формування професійної компетентності педагогів дошкільної освіти, підвищувати рівень педагогічної майстерності. Оскільки існує декілька рівнів вдосконалення професійної компетентності вихователя, оволодіння ним педагогічною майстерністю, найперший з яких – педагогічна умілість, дещо вищий рівень – професіоналізм; другим рівнем слугує педагогічна творчість, а найвищим рівнем педагогічної майстерності вважається педагогічний артистизм, який з’являється у вихователя при його багатому духовному житті, інтелігентності, великих внутрішніх силах, адже педагог, на відміну від актора, постійно “грає” самого себе. Результативність проведеної методичної роботи дозволяє стверджувати, що методичний супровід являється ефективною умовою розвитку найвищого рівня педагогічної майстерності та професійної компетентності педагогів дошкільної освіти.

Процес творчого розвитку дошкільників засобами театральної діяльності потребує від педагогів проходження “шляху набуття сценічної творчості”: розкриття таланту актора

й режисера в процесі вдосконалення та набуття нових знань і вмінь зі сфери театральної педагогіки. Елемент ігромайстерності педагога – дошкільника – один із найефективніших засобів педагогічного впливу на комфортний та природний розвиток особистості, потужний виховний потенціал в освітньо-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Абрамян В. Театральна педагогіка / В. Абрамян. – Київ: Лібра, 1996. – 224 с.
2. Аракелова Т.Л. О развитии профессиональной мобильности будущего педагога дошкольного образования / Т.Л. Аракелова // Детский сад от А до Я. – 2009. – №6. – С.13-23.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богінч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
4. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. Монографія. / Г.В. Беленька. – К. : Світлич, 2006. – 304 с.
5. Вербенец А. Использование современных информационных технологий в процессе художественно-эстетического развития дошкольников / А. Вербенец // Детский сад от А до Я. – 2009. – №4. – С. 4-19.
6. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навчальний посібник / Л.П. Загородня, С.А. Тітаренко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.
7. Кудрявцева Е.А. Формирование профессиональных психолого-педагогических навыков у студентов педагогического вуза / Е.А. Кудрявцева., Н.К. Ледовских // Детский сад от А до Я. – 2005. – №5. – С.154-158.
8. Макаренко Л.В. Театр и театрализованная деятельность в современном дошкольном заведении образования: монография / Лилия Макаренко. – Донецк: ЛАНДОН-ХХИ, 2011. – 211 с.
9. Олійник О. Удосконалення акторської майстерності педагогів / О. Олійник // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №9. – С. 20-27.
10. Шуть Микола. Школа ігромайстерності / Микола Шуть // К. : Видавець Л. Галіцина, бібліотека “Шкільного світу”, 2006. – 126 с.

The article is devoted to the problem of improving the professional competence of teachers in the system of preschool education. On the basis of the analysis of scientific sources the range of professionally significant qualities of a preschool teacher is outlined, direction and content of professional training of upbringer are analyzed, professional requirements are broken down into parts and studied closely: professional mobility, educational and playing skill as creative, original development of personality.

The concept of professional “competence” is noted, the question of contextual professional content of professional training of preschool education specialists is actualized, the development of their mobility, individual personal and professional qualities, the formation of inner professional culture and creative skills. The focus of the author’s position takes the role of theatrical skill and playing skill to form professionally creative qualities of preschool teacher. The specific of theatrical action and directorial skills of teachers in organizing the educational process is opened, the notion of theatrical creativity as a pedagogical tool of the preschool specialist is studied, educational value of theatrical activities and various aspects of the theater in the upbringing of the child are proven.

From practical experience the effectiveness of professional methodological support and the use of interactive forms of work with teachers in the educational process of preschool institution are proven. The specific of methodological tools as to the professional development of the preschool teacher by means of interactive forms of work is opened, that promotes creative self-determination, orientate the preschool teacher on self-improvement and self-education. The meaningful system of training of preschool education teachers, the formation of pedagogical conditions of practical direction and the work experience on the improvement of the professional competence of the teacher by means of theatrical action are revealed. The example of methodical form of work is given – the author’s studio “The coloration of theatrical art”, a priority direction of which is the use of interactive forms of work with teachers.

Key words: professional competence, professional mobility, educational skill, playing skill, systematic approach, methodological support, interactive forms of work.